

Kan Xi Jinping overleve coronakrisen?

Af Camilla T. N. Sørensen

Kinas øverste leder siden 2012 har taget landet i en mere autoritær retning, cementeret Kommunistpartiets kontrol og styrket Kinas internationale rolle. Han står imidlertid over for voksende udfordringer, ikke mindst efter udbruddet af coronavirussen i Wuhan i januar 2020.

“Øst, vest, syd, nord og centrum; Parti, regering, militær, samfund og udannelse; Partiet er leder for det hele” (东西南北中，党政军民学，党是领导一切的).

- Mao-citat, som Xi Jinping ofte anvender.

Xi Jinping har i vestlige medier fået titlen som Kinas “COE – Chairman Of Everything”. Netop den titel gengives ikke i Kina, men Xi Jinping har flere officielle titler og centrale positioner end sine forgængere. Han er således både Kommunistpartiets generalsekretær, Kinas præsident og formand for

den nationale sikkerhedskommission, den centrale militærkommission samt øverstkommanderende i det kinesiske militær. Derudover har Xi også formået at indsætte sig selv som leder af “ledende smågrupper” og ad hoc-komiteer, hvor beslutninger på alle væsentlige politikområder diskuteres på tværs af parti, regering og militær. I oktober 2016 kunne Xi Jinping til de øvrige tilføje titlen som “kerneleder” (核心领袖), hvilket understreger, at han står over de øvrige seks medlemmer af Politbureauets Stående Komité. Det er en titel, som kun de tidligere kinesiske ledere Mao Zedong og Deng Xiaoping har haft.

Leder på livstid

Det klareste tegn på Xi Jinpings styrke er imidlertid, at han helt usædvanligt har fået skrevet sit ideologiske tankesæt – “Xi Jinpings tanke om socialisme med kinesiske særtræk i den nye

Camilla Tenna Nørup Sørensen (f. 1976) er lektor ved Forsvarsakademiet. Hun er kandidat i statskundskab fra Aarhus Universitet og ph.d. i internationale relationer fra Københavns Universitet. Camilla Sørensen er en af Danmarks ledende eksperter inden for international politik og udenrigs- og sikkerhedspolitisk analyse med særligt fokus på Asien og Kina som stormagter.

æra” – ind i partiets forfatning, mens han stadig er ved magten. Det står nu som den centrale guideline for politikker og beslutninger i Kina frem til 2050. Xi Jinping påtænker selv at føre det ud i livet ved at forblive på posten som Kinas øverste leder på livstid – han har nemlig samtidig haft succes med at fjerne begrænsningen i den kinesiske forfatning på to femårsperioder for præsidenten. Derudover har han undladt at følge den praksis, som siden Deng Xiaoping har tilsagt, at den øverste leder halvvejs i sin egen forventede tiårs ledelsesperiode udpeger nye og yngre medlemmer til Politbureauets Stående Komité, som så fem år efter står klar til at tage over.

Magtoverdragelser i autoritære politiske systemer som det kinesiske er ofte ledsaget af åbne magtkampe, kupforsøg, vold og ustabilitet. Det kendte Kina også til under Mao og Deng, men især som følge af praksisser indført under Deng har magtoverdragelserne i landet siden været karakteriseret af en højere grad af forudsigelighed og stabilitet. At Xi nu rykker ved dén situation og søger at genindføre enevælde i partitoppen, skaber modstand og spændinger internt i partiet. Der er imidlertid ingen, der åbent udfordrer Xi Jinping. De små tilløb, der har været, er blevet slået hårdt ned, gerne i antikorrupsionens navn. Det skete for eksempel for Bo Xilai, der længe blev anset som Xis rival – han blev i 2013 fjernet fra politbureauet og idømt fængsel på livstid for korrupsion, bestikkelse og

embedsmisbrug. Siden har der været adskillige lignende tilfælde.

Læren fra Sovjets kollaps

Hvad er fokus for Kommunistpartiet i Xis æra? Den første æra (1949-1979) var Mao Zedongs; han gjorde Kina kommunistisk og uafhængigt. Den anden æra (1979-2012) tilhørte Maos efterfølger – og hovedarkitekten bag Kinas økonomiske reformproces – Deng Xiaoping; han gjorde Kina rigere. Økonomisk vækst forblev det øverste mål under Jiang Zemin, som tog over efter Deng, og derefter også under Hu Jintao, om end sidstnævnte havde mere fokus på behovet for bedre omfordeling og bæredygtig vækst. Hverken Jiang eller Hu havde stærk selvstændig pondus og visioner, og udfordringerne, de stod over for, var fortsat mulige at håndtere nogenlunde inden for den eksisterende ramme. Derfor startede den tredje æra først for alvor med Xi Jinping; han vil gøre Kina – og Kommunistpartiet – stærkt.

Et stærkt kommunistparti i kontrol på alle områder er i Xis optik en afgørende forudsætning for realisering af de mange andre planer. Her henviser Xi ofte til “læren fra Sovjetunionens opløsning”, hvor ingen leder i Kommunistpartiet var dedikeret og stærk nok til at stå fast og kæmpe. Det er Xi Jinping i Kina.

Hvor Maos og Dengs æraer primært gik på at ændre forhold internt i Kina, indeholder Xis æra i høj grad også ambitioner om, at Kina som stormagt skal have ledende indflydel-

Der er en klar bevægelse væk fra Deng Xiaopings “hold lav profil”.

se og sætte præg på institutioner og praksisser i det internationale system. Der er en klar bevægelse væk fra Deng Xiaopings "hold lav profil"-doktrin (韬光养晦) mod en proaktiv og mere selvsikker kinesisk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det tydeligste bevis herpå er det såkaldte *Belt and Road Initiative* eller 'Den Nye Silkevej', som det enorme infrastruktursprojekt er blevet døbt i danske medier.

Stigende ulighed

Adskillige af Xi Jinpings nyere taler udtrykker imidlertid også en klar erkendelse af, at han og partiet står overfor voksende udfordringer, internt og eksternt. Han taler ofte om "dybe og komplicerede forandringer", og de spænder vidt. Meget bunder i behovet for grundlæggende omstillinger af det enorme partiapparat og dets evne til at kontrollere – men ikke hæmme – innovative tiltag og udvikling i den kinesiske økonomi. Fokus er på at fastholde den økonomisk vækst og dynamik, som er afgørende for at mindske den stigende ulighed i det kinesiske samfund.

I velkendte kulturrevolutionstermer har Xi Jinping udpeget reducere fattigdom som én af de vigtigste "kampe" (斗争) og fastlagt, at yderligere 10 millioner kinesere, primært i landdistrikterne, skal løftes ud af fattigdom inden udgangen af 2020. Et mål, der bliver vanskeligt at nå – ikke mindst efter udbruddet af den nye coronavirus i Wuhan i januar 2020, som efterfølgende har spredt sig og lammet det

meste af verden. Allerede inden virusudbruddet var den kinesiske økonomiske vækst bremsede kraftigt og var nået ned på det laveste niveau i 30 år. Xi Jinpings analyse er imidlertid klar; det er fattigdom plus arbejdsløshed og forurening, der særligt skal sættes ind imod for at nedkæmpe de voksende sociale spændinger, som præger det kinesiske samfund.

Relationen mellem Kommunistpartiet og det kinesiske samfund er under pres og undergår store forandringer. Det hænger nøje

sammen med de spændinger og modsætninger, som uundgåeligt øges i takt med, at skismaet mellem det autoritære etpartisystem og den mere markedsstyrede, dynamiske og innovative økonomi skærpes. Kinas politiske system er i dag at betegne som et post-totalitært eller autoritært politisk system, hvilket blandt andet betyder, at partiets overvågning og kontrol ikke længe trænger ind i samtlige hjørner af det kinesiske samfund. Mange af de totalitære overvågnings- og kontrolmekanismer er dog stadig på plads, og der bliver skruet op og ned for brugen af disse alt afhængigt af partitoppens vurdering af truslerne fra det kinesiske samfund. Der er ingen tvivl om, at der generelt er blevet skruet op under Xi Jinping.

Det gælder især i den nordvestlige provins Xinjiang, hvor den muslimske minoritet uighurerne udgør cirka halvdelen af provinsens 22 millioner indbyggere. Her er opbygget en massiv tilstedeværelse af stærkt bevæbne-

Kinas politiske system er i dag at betegne som et post-totalitært eller autoritært politisk system.

de politi- og sikkerhedsstyrker med omfattende brug af nye teknologier til overvågning og kontrol. Ethvert udtryk for særlige religiøse og kulturelle tilhørsforhold og skikke er forbudt, og flere hundrede tusinde uighurere er på ubestemt tid sendt i opdragelses- og interneringslejre uden forudgående retssag.

Udviklingen i Xinjiang er det mest ekstreme udtryk for en generel intensiveret indsats mod religiøse retninger, bevægelser og lignende. De skal underlægges partiets øverste autoritet eller fjernes. Denne paranoide og udifferentierede håndtering af al potentiel opposition og anderledes tænkning, som er en del af det politiske systems leninistiske DNA, er styrket under Xi Jinping.

Det er ledsaget af en markant stramning af partiets ideologiske linje og greb om kunstnere og intellektuelle og generelt om uddannelsesinstitutioner i landet, hvor vestlige tænkere på pensum er erstattet af Xi Jinpings omfattende værker med fokus på fremme af loyalitet og patriotisme.

Presset af coronakrisen

Forløbet omkring virusudbruddet i Wuhan i januar 2020 har imidlertid illustreret, hvor vanskeligt det er for partitoppen omkring Xi Jinping

at holde styr på det kinesiske samfund, særligt den voksende middelklasse, som meget aktivt bruger sociale medier til at udstille lokale og provinsielle, endda nationale, ledes fejltrin. Middelklassen mobiliseres især, når skandaler direkte berører deres hverdag, som for eksempel de medicin- og fø-

devareskandaler, Kina også har været plaget af de senere år. Samme grad af mobilisering og udbredte vrede og frustration rettet mod de kinesiske myndigheder har været til stede i forbindelse med virusudbruddet.

Der har således været en stærk kritik på kinesiske sociale medier af myndighedernes langsomme og mangelfulde håndtering af virusudbruddet. I starten blev der slået ned på kritikere, men gradvist, som myndighederne ikke længere kunne kontrollere udbruddet og informationer herom, blev der løsnet mere op. Dette især efter, at Li Wenliang – én af de læger i Wuhan, som tidligt forsøgte at alarmere de kinesiske myndigheder om virusudbruddet, men fik mundkurv på og skrappe formaninger om ikke at sprede rygter – døde i starten af februar 2020. Nyheder og mobiliseringstiltag spredtes med enorm hast – inden for 24 timer efter Li Wenliangs død var der blevet søgt 1,5 milliarder gange på hans navn og hashtagget *#IWantFreedomOfExpression*, og Li's udtalelse "Der bør være mere end én stemme i et sundt samfund," blev hurtigt udbredt og populært.

Der er en vis interesse fra myndighedernes side i at lade frustrationer i det kinesiske samfund få afløb via sociale medier.

De kinesiske myndigheder forsøger stadig at kontrollere, styre samt censurere og fjerne kritiske opslag, som bliver lagt op på sociale medier som WeChat og Weibo. Det er imidlertid en nærmest umulig opgave. Der er også en vis interesse fra myndighedernes side i at lade frustrationer i det kine-

siske samfund få afløb via sociale medier, men det er en svær balance. Kritik af Xi Jinping og enhver tvivl om, at Kommunistpartiet har evnen og viljen til at håndtere viruskrisen tillades ikke. Det slås der hårdt ned på, og flere kritiske røster og journalister fra Wuhan er forsvundet ind i Kinas uigennemsigtige system af tvungen husarrest, hemmelige fængsler og opdragelses- og interneringslejre. De kinesiske myndigheder har dog meget usædvanligt været ude at indrømme, at der er begået fejl – men igen er det ikke fejl, der placeres hos de øverste kinesiske ledere eller føres tilbage til den øgede centralisering og skærpede kontrol, som Kommunistpartiet har indført under Xi Jinping.

Det kan blive svært at rette op på den skade på den kinesiske befolknings tillid til Kommunistpartiet og dets øverste leder Xi Jinping, som virusudbruddet har forårsaget. Særligt hvis udbruddet også har forstærket splittelsen og kritikken af Xi Jinping internt i partiets top – en nagende tvivl om Xi Jinpings evne til at håndtere de voksende udfordringer, internt og eksternt, kan føre til en voldsom magtkamp i den øverste kinesiske ledelse de kommende år. Her vil det yderligere svække Xi, hvis det ikke lykkes at få økonomien op i omdrejninger igen relativt hurtigt.

Om virusudbruddet bliver Kinas Tjernobyl, som adskillige medier har forudsagt, er endnu for tidligt at sige. Men der er ikke tvivl om, at det er en alvorlig prøvelse af Kommunistpartiet og særligt Xi Jinping som dets øverste leder. Den kinesiske partipropagan-

da har kørt fra dag ét i udbruddet med fokus på at fremhæve, hvordan Xi Jinping bekymrer sig om den kinesiske befolkning og hvordan han har stået i spidsen for den resolute håndtering af udbruddet. Propagandaen får imidlertid en hård medfart på internationale og kinesiske sociale medier, hvor mange opslag er præget af ironiske og kyniske kommentarer, men den fortsætter imidlertid ufortrødent og indtager i stigende grad også omverdenen. Her er budskabet, at Xi Jinping og Kommunistpartiet nu også har demonstreret over for resten af verden, at det kinesiske system effektivt evner at håndtere kriser som dette udbrud, og nu vil Kina også træde ind som den ansvarlige stormagt – og Xi Jinping som den ansvarlige statsmand – og hjælpe andre lande. Særligt kontrasterne til Trump-administrationens kaotiske og ineffektive håndtering af udbruddet i USA fremhæves i propagandaen, som derved spiller ind i – og yderligere forstærker – det forværrede forhold mellem Kina og USA.

Implikationerne af virusudbruddet på Kinas økonomi, politik og bredere samfundsudvikling samt på Kinas image og rolle i det internationale system vil komme til at beskæftige forskere og analytikere i og uden for Kina i mange år fremover. Det store spørgsmål er, om det vil styrke eller svække de mere konservative kræfter, inklusive Xi Jinping, i partitoppen, og dermed om det vil føre til yderligere stramninger eller det modsatte, når det kommer til partiets greb om økonomien og samfundet i Kina.

Xi Jinping og hans baggrund

Xi Jinping blev født i 1953 som søn af en af Kommunistpartiets grundlæggere, tidligere vicepremierminister Xi Zhongxun (1913-2002). Xi tilhører den generation af kinesere, hvis ungdom i høj grad blev formet af kaos og vold under Kulturrevolutionen. Xi Zhongxun faldt i unåde, og kulturrevolutionen ramte familien hårdt – Xi Jinping mistede en ældre søster og blev som 15-årig sendt på landet i provinsen Hebei, hvor han tilbragte seks år med at udføre hårdt fysisk arbejde. Denne periode har givetvis formet hans jævne og direkte væremåde, men også hans paranoide mistro og beslutsomhed i forhold til at nedkæmpe enhver kritik og splid i partiet.

Xi Zhongxun kom tilbage i partitoppen med Deng Xiaoping efter Kulturrevolutionens afslutning og Maos død i 1976, men hans offentlige kritik af håndteringen af demonstrationerne på Den Himmelske Freds Plads i 1989 bragte ham dog atter i unåde, og til sin død i 2002 havde han tilsyneladende ikke stor indflydelse. Hvordan det har formet Xi Jinping, diskuteres ivrigt blandt forskere og eksperter. Da Xi Jinping kom til magten i 2012, var der forventninger om, at han – som faderen – ville arbejde for politiske reformer. Forventningerne er ikke blevet indfriet.

Selv blev Xi Jinping medlem af partiet i 1974 og steg herefter gradvist op gennem hierarkiet. Han havde været leder i de østlige provinser Fujian, Zhejiang og Shanghai, før han i 2007 kom til Beijing som medlem af Politbureauets Stående Komité. Ledererfaring fik Xi Jinping således særligt i de velstående og åbne provinser på østkysten. Derudover tilbragte Xi Jinping en kort, men vigtig, tid i militæret. Fra 1979 til 1982 arbejdede han som personlig sekretær for Geng Biao (1909-2000), medlem af partiets centrale militærkommission og fra 1981 Kinas forsvarsminister. Det gav Xi et netværk i militæret, som givetvis bidrog til, at han overraskende hurtigt var i stand til at få militærets støtte og sikre sig militæret som en vigtig magtbase.